

Par 1.

Rechtstaat

- Recht (goede/eerlijke)
- Staat
- = eerlijke/goede staat

Regels

Waarom nodig

- Orde en veiligheid

Hoe leren

- Socialisatie (opvoeding)

Twee soorten

- Ongeschreven (niet boeren in gezelschap)
- Geschreven (wetboek)

Door sociale controle en zelfdruk (toezicht van anderen) houden we on aan de regels.

Wie moeten zich aan de regels houden

- Iedereen (geschreven regels)

Overtreden regels --> straf

Overheid heeft gezag nodig voor handhaving regels

Geweldsmonopolie: overheid mag geweld gebruiken om orde ne veiligheid te handhaven (politie/leger)

Par 2.

Rechtstaat

Rechtsstaat houdt zich aan eigen regels

Kenmerken:

1. Grondrechten

- Beperkt de macht van de overheid
- Beschermt de burgers

Voorbeelden: recht op privacy, recht op demonstratie, recht op eerlijk proces

2. Machtenscheiding

- Machtsmisbruik voorkomen
- Bedacht: montequieu, Franse filosoof, 18e eeuw, rechterlijke macht, uitvoerende macht, wetgevende macht

3. Legaliteitsbeginsel

- Je mag gestraft worden als het in de wet strafbaar is gesteld
- Overheid moet zich ook aan eigen regels houden

4. Onafhankelijke rechtspraak

- Niemand mag de rechter ter verantwoording roepen
- Rechter baseren hun uitspraken op wetten
- Rechter zijn voor het leven benoemd

Geschiedenis

Vroeger

- Minder regels
- Elke streek eigen regels

18e en 19e eeuw

- Trek meer plattegrond naar stad
- Meer regels
- Centrale overheid controleert

Franse revolutie 1789: vrijheid, gelijkheid en broederschap

Onderdanen > burger met eigen rechten

1814: 1e GW koninkrijk der Nederlanden

1815: vrijheid in drukpers en godsdienst in GW

1848: nieuwe GW; koning minder macht

GW na 1848 nog regelmatig aangepast

- 1917: alle mannen stemmen
- 1919: alle vrouwen stemmen
- 1983: alle mensen in gelijke gevallen hetzelfde behandeld (artikel 1)

Grondrechten: klassiek

- Gelijkheidsrecht: artikel 1
- Politieke rechten: actief kiesrecht= stemmen/ passief kiesrecht= verkiesbaar stellen
- Vrijheidsrechten: vrijheid van godsdienst enz.

Sociale grondrechten

- Overheid moet zorgen voor goed onderwijs, huisvesting en gezondheidsrechten

GW= grondwet

Par 3.

Wat mag AIVD

- Algemene inlichtingen- en veiligheid dienst
- AIVD: een Nederlandse geheime dienst die zich bezighoudt met de binnenlandse veiligheid en inlichtingen uit de buitenland verzamelt.
- Legaliteitsbeginsel: alles wat de overheid doet is aan regels gebonden
- Rechtszekerheid: burger weet waar hij aan toe is en wat zijn rechten zijn

Rechtsbronnen (waarin een wet beschreven staat)

- Wet: belangrijkste rechtsbron
- Grondwet: wetten niet in strijd met GW
- Rechtspraak:
 - Machtenscheiding
 - Jurisprudentie: alle rechterlijke uitspraken samen
- Internationale verdragen (NL wetten niet strijdig)
- Gewoonterecht: wordt minder

Journalistiek

- Triaspolitica: wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht
- Ambtenaren vierde macht
- Journalistiek vijfde macht
- Waakhondfunctie: controleert politiek (WOB-verzoek)

Par 4.

Levenslang

- Levenslang is in NL ook echt levenslang
- Her beoordeeld na 25 jaar
- 40 mensen (mannen)
- Rechter baseert straf op wetboek van strafrecht
- Dadersrecht: rechter houdt rekening met omstandigheden van de dader

Hoe zorgen voor een eerlijke rechtspraak?

Onafhankelijkheid rechtspraak:

- Legaliteit beginsel
- Uitspraak o.b.v. rechtsbronnen
- Rechter kan niet ontslagen worden (alleen hoge raad kan dit doen)
- Je kan in hoger beroep gaan
- 'wraken': rechtbank vragen om een nieuwe rechter i.v.m. met partijdigheid
- Rechtszaken zijn openbaar

Artikel 1:

Allen die zich in Nederland bevinden,

Worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.

Discriminatie wegens godsdienst,

Levensovertuiging, politieke gezindheid, ras,

Geslacht of op welke grond dan ook,

is niet toegestaan.

Samenvatting van aantekeningen

Een rechtstaat betekent letterlijk eerlijke/goede staat. Een rechtstaat houdt zich aan zijn eigen regels, zo heb je de grondrechten, dit beperkt de macht die de overheid heeft en beschermt ons, als burgers. Bijvoorbeeld het recht op privacy, demonstratie of het recht op een eerlijk proces. Dan heb je de machtscheiding, dit is er om machtsmisbruik te voorkomen, het is in de 18e eeuw bedacht door de Franse filosoof Montequieu. Dan heb je het legaliteitsbeginsel, dit houdt in dat je gestraft mag worden als het als strafbaar beschreven wordt in de wet, ook houdt het in dat de overheid zich ook aan hun eigen regels moet houden. Dan als laatste hebben we een onafhankelijke rechtspraak, niemand mag de rechter tot verantwoording roepen, als de rechter dus een uitspraak doet mag jij niet vragen waarom hij die beslissing heeft gemaakt. De rechters baseren hun uitspraken op wetten en voormalige uitspraken in een soortgelijke situatie. Vroeger was dit anders, toen had je veel minder regels dan nu, elke streek had zijn eigen regels. In 1814 kwam de 1e grondwet in het koninkrijk der Nederlanden, een jaar daarna werd de vrijheid in drukpers en godsdienst ingevoerd. In 1848 kwam er een nieuwe grondwet, hierin stond onder andere dat de koning minder macht heeft, na 1848 is de grondwet nog een aantal keer aangepast, zo werd er in 1917 het kiesrecht voor mannen ingevoerd en twee jaar later ook voor vrouwen. In 1983 werd artikel 1 ingevoerd, hierin staat dat iedereen in gelijke gevallen hetzelfde behandeld moeten worden, ook wel het gelijkheidsrecht genoemd. Dan al die regels, waarom eigenlijk? Dit is om de orde en veiligheid in de buurt en het hele land te bewaren, regels opvolgen leer je meestal in je opvoeding. Er zijn 2 soorten regels, geschreven en ongeschreven, dit spreekt voor zichzelf. Door de sociale controle en zelfdruk houden we ons aan de regels. Iedereen moet zich aan de geschreven regels houden, ook de overheid. Als je een van die regels overtreedt staat daar een straf tegenover. Soms is daar geweld voor nodig en moet de overheid de politie of het leger inzetten, dit noem je geweldsmonopolie. Een wat zwaardere vorm van politie kan je ook wel de AIVD (algemene inlichtingen- en veiligheidsdienst) noemen, dit is een Nederlandse geheime dienst die zich bezighoudt met de binnenlandse veiligheid en inlichtingen verzamelt vanuit het buitenland. Hier komen ook het legaliteitsbeginsel en rechtszekerheid bij kijken, dit betekent dat alles wat de overheid doet aan regels is gebonden, en dat een burger weet waar hij aan toe is en wat zijn rechten zijn. Die wetten staan beschreven in rechtsbronnen, bijvoorbeeld de wet: de belangrijkste rechtsbron, en de grondwet. Als je alle rechterlijke uitspraken samen noemt noem je dit een jurisprudentie. Ook journalistiek heeft iets te doen met dit onderwerp, zij worden ook wel de vijfde macht genoemd, en hebben een zogenaamde waakhondfunctie, dit betekent dat zij de politiek controleren door middel van een WOB-verzoek. Ambtenaren worden ook wel de vierde macht genoemd. Ook de trias politica is belangrijk, dit zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht. Wat nou als een levenslange gevangenisstraf krijgt, dat gebeurt niet heel snel maar stel het gebeurt, dan heb je na 2 jaar vastzitten een herbeoordeling. Er zitten in Nederland 40 mensen levenslang vast. De rechter baseert al hun straffen op het wetboek van strafrecht, daarin staat ook het dadersrecht, dit betekent dat de rechter rekening houdt met de omstandigheden van de dader. Hoe wordt eigenlijk gezorgd voor een eerlijke rechtspraak? Dit begint met een legaliteitsbeginsel, ook kan je in hoger beroep gaan, als jij het bijvoorbeeld niet eens bent met een uitspraak kan je dit naar bijvoorbeeld een gerechtshof brengen en word je opnieuw beoordeeld, je straf kan dus fijner maar ook erger worden. Als je het gevoel hebt dat de rechter partijdig is kan je 'wraken' en zo vraag je dus om een nieuwe rechter, en alle rechtszaken zijn openbaar voor iedereen, zo wordt dus alles dat gezegd wordt in het openbaar blootgesteld en moet de recht wel eerlijk zijn.